

Dünyada ve Türkiye’de Meme Kanseri Hastalarının Tamamlayıcı ve Alternatif Tedavi Kullanımı

Pınar YEL¹, Ayfer KARADAKOVAN²

¹ Kemalöz Mah. 1.Pırlanta sok. Bulut Sitesi B Blok D:7 Merkez/Uşak
ORCID: 0000-0003-2319-025X

² Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, İç Hastalıkları Hemşireliği AD.
ORCID:0000-0002-7225-6860

Geliş Tarihi / Received
02.03.2020

Kabul Tarihi / Accepted
31.03.2020

Yayın Tarihi / Published
30.04.2020

Özet: Meme kanseri dünyada ve ülkemizde kadınlar arasında en çok görülen kanser türüdür. Teknolojinin ilerlemesiyle birlikte meme kanserinin tedavisinde; cerrahi, kemoterapi, radyoterapi, hormonoterapi, hedef tedavi ve immunoterapi gibi seçenekler yer almaktadır. Bu tedavi seçeneklerinin bir veya birden fazlası hastanın klinik durumuna göre tercih edilmektedir. Kullanılan tedavi yöntemleri, kanserin evresi ve hastada bulunan bazı etkenlere bağlı olarak bulantı-kusma, konstipasyon, diyare, alopesi, mukozit, nötropeni, yorgunluk gibi yan etkiler görülmekte ve bireyin yaşam kalitesini olumsuz biçimde etkilemektedir. Tamamlayıcı tedaviler, tıbbi tedavilere destek amacıyla kullanılır. Hastalar tamamlayıcı tedavileri; semptomları ve ilaçlara bağlı yan etkileri azaltmak, yaşam kalitelerini iyileştirmek, fiziksel ve psikolojik olarak destek almak amacıyla kullanmaktadır. Tamamlayıcı tedavi kullanımı yaş, eğitim düzeyi, gelir durumu, kanser evresi, fiziksel aktivite, beslenme tarzı, kültürel farklılıklar, coğrafi bölge, etnik kökene bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Bu derleme dünyada ve ülkemizde meme kanseri olan hastaların kullandıkları tamamlayıcı ve alternatif tedavi yöntemleri konusunda farkındalık oluşturmak için düzenlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dünya, Türkiye, Meme Kanseri, Tamamlayıcı ve Alternatif Tedavi

Use of Complementary and Alternative Therapies Among Breast Cancer Patients in the World and Turkey

Abstract: Breast cancer is the most common cancer among women in the world and in our country. With the advancement of technology, in the treatment of breast cancer; There are options such as surgery, radiotherapy, chemotherapy, hormoneotherapy, target therapy and immunotherapy. One or more of these treatment options are preferred depending on the clinical condition of the patient. Depending on the treatment methods used, the stage of the cancer and some factors in the patient, side effects such as nausea-vomiting, constipation, diarrhea, alopecia, mucositis, neutropenia and fatigue affect the individual's quality of life. Complementary therapies are the treatments used to support scientific medical treatments. It is used by patients to improve their quality of life, reduce symptoms and medication-related side effects, and provide physical and psychological support. Complementary treatment use varies depending on age, education level, income status, cancer stage, physical activity, diet, cultural differences, geographical region, ethnicity. This review is designed to raise awareness of the complementary and alternative treatment methods used by breast cancer patients in the world and in our country

Keywords: World, Turkey, Breast Cancer, Complementary and Alternative

Sorumlu yazar: Pınar YEL

Adres: Kemalöz Mah. 1.Pırlanta sok. Bulut Sitesi B Blok D:7 Merkez/Uşak

e-posta: pnaryel@yahoo.com

GİRİŞ

Kanser dünyada görülme sıklığı giderek artış gösteren bir sağlık sorunudur. Dünyada ve ülkemizde, kadınlar arasında en çok görülüp ölüme neden olan kanser türü ise meme kanseridir (1). Amerikan Kanser Derneği'nin Amerika Birleşik Devleti (ABD)'de kadın meme kanseri istatistiklerine göre; son beş yıllık dönemde (2012-2017), meme kanseri insidansı, büyük ölçüde lokal evre ve hormon reseptörü - pozitif hastalık oranlarının artması nedeniyle yılda % 0.3 oranında artmıştır. Buna karşılık, meme kanseri ölüm hızı düşmeye devam etmekte, yirmi sekiz yılda (1989-2017) ölüm hızının % 40 oranında düştüğü ve 375.900 meme kanseri olgusunun ölüm ile sonuçlandığı bildirilmiştir (2,3). Ülkemizde meme kanseri insidansı son iki dekatta yılda iki kat artış göstermiştir (24/100.000 1994 ve 43,8 / 100,000 2015). Kanser Kayıt Birimi Kontrol Departmanı tarafından yayınlanan Kanser Raporu 2015 verilerine göre; 2015 yılında meme kanseri tanısı konan 17.183 olgu bildirilmiştir. Türkiye'de meme kanseri görülme oranı batı bölgelerinde 50/100.000, doğu bölgelerinde ise 20/100.000 olarak saptanmıştır (4).

Meme kanserinin tedavisinde cerrahi, kemoterapi, hedef tedavi, radyoterapi,

hormonoterapi ve immunoterapi gibi pek çok yaklaşım kullanılmaktadır. Tedavi seçenekleri hastanın klinik durumu göz önünde bulundurularak tek veya kombine olarak tercih edilmektedir (5). Uygulanan tedavi seçenekleri, kanserin evresi ve tedavi toksisiteleri bedenin tüm sistemleri üzerine bölgesel veya sistemik olarak etki eder. En çok mukozit, bulantı-kusma, diyare, konstipasyon, iştahsızlık, kemik iliği depresyonu, alopesi gibi sorunlara neden olarak bireylerin yaşam kaliteleri üzerine olumsuz etkileri olur (6). Yan etkilerin görülmesi, tedavilerin uzun süreli olması, kadınların sağlığı geliştirici davranış arayışlarının fazla olması tamamlayıcı ve alternatif tedavilere (TAT) yönelik ilgiyi artırmaktadır (7).

Birleşmiş Milletler Ulusal Sağlık Enstitüsüne göre TAT; "belirli bir zaman diliminde belli bir toplum veya kültürdeki politik olarak baskın olan sağlık sisteminin dışında kalan bütün sağlık hizmetlerini, yöntemlerini, uygulamalarını ve bunlara eşlik eden teori ve inançları kapsayan geniş bir sağlık alanı" olarak tanımlanmıştır (8).

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında TAT kullanımına eğilim giderek artmaktadır. Dünyada kanser hastaları arasında TAT kullanım oranlarının %7.0-84.0 arasında olduğu, Türkiye'de yapılan

çalışmalarda ise bu oranın %36.0-70.0 arasında değiştiği belirtilmiştir (8,9).

Tamamlayıcı ve alternatif tedavi uygulamaları ile ilgili pek çok sınıflandırma yapılmıştır. Amerika Ulusal Tamamlayıcı ve Alternatif Tedavi Merkezi (National Center for Complementary and Alternative Medicine-NCCAM) ise, tamamlayıcı ve alternatif tedavi uygulamalarını beş başlık altında toplayarak gruplandırmıştır (10).

1. Alternatif ve medikal uygulamalar (geleneksel Çin tıbbı, homeopati,

naturopati, ve ayurveda gibi kültürel kökenli girişimler),

2. Beden-Zihin uygulamaları (spiritual iyileşme, müzik terapi, dua , psikolojik görüşmeler)
3. Biyolojik temelli uygulamalar (bitkiler, tıbbi bitki çayları, diyet destek ürünleri ya da hayvan parçaları)
4. Manipülatif ve beden temelli uygulamalar (masaj, osteopati, kiropratik manipölasyon)
5. Enerji uygulamaları (qigong, reiki, elektromagnetik terapiler) .

Şekil 1: Tamamlayıcı ve Alternatif Tedavi Uygulamaları (Yazar tarafından şematize edilmiştir)

Tamamlayıcı ve alternatif tedavi kullanımı yaş, eğitim düzeyi, gelir durumu, kanser evresi, fiziksel aktivite, beslenme tarzı, kültürel farklılıklar, coğrafî bölge, etnik kökene bağlı olarak değişiklik göstermektedir (11,12,13).

Dünyada Meme Kanserli Hastaların Tamamlayıcı ve Alternatif Tedavi Uygulamaları

Dünyada yapılan çalışmalar incelendiğinde; batı ülkelerinde en sık kullanılan TAT yöntemleri multivitaminler, gevşeme egzersizleri, meditasyon, aromaterapi, homeopati,

hipnoterapi iken, doğu ülkelerinde en çok bitkisel karışımları tercih ettikleri görülmektedir.

ÇİN

Geleneksel Çin tıbbının hastalık tedavisi için uzun bir uygulama geçmişi vardır ve Çin'de birçok hastada kullanılmaktadır. Bazı bitkisel bileşenler bağışıklık fonksiyonunu geliştirerek antitümör etkinlik göstermektedir. Örneğin Oldenlandia diffusa veya Scutellaria barbata 'nın meme kanseri hücreleri üzerinde antiproliferatif etkileri vardır. Libing Zhu. ve ark. (12) meme kanseri için yardımcı terapi olarak Çin bitkisel tıbbı adlı metaanaliz çalışmasında kemoterapi ile birlikte alınan Çin bitkisel tedavinin sadece kemoterapi tedavisi alan hastalara göre, tümörün tedaviye yanıtının arttığı ve önemli ölçüde bulantı kusmaları azalttığı belirtilmiştir (12). Tian H. ve ark. (13) meme kanseri olan hastalarda kemoterapiye bağlı febril nötropeni ve miyelosüpresyon üzerinde geleneksel Çin tıbbının etkisi adlı çalışmalarında geleneksel Çin tıbbı tedavisi alan hastaları tedaviyi almayan hastalarla karşılaştırdıklarında kemoterapi tedavisinin yan etkisi olan nötropeni, lökopeni ve febril nötropeni riskinin azaldığı belirtilmiştir (13).

TAYVAN

Hsiu-Ju W ve ark. (14) Tayvan'da küratif tedavi sonrasında meme kanseri ve kolorektal kanserden hayatta kalanlar arasında semptom şiddeti, semptom girişimi ve tamamlayıcı ve alternatif tedavi kullanımı adlı çalışmasında hayatta kalanlar arasında en çok uyku bozukluklarında semptom şiddeti yüksek bulunmuş ve tamamlayıcı ve alternatif tedavi yöntemlerinden zihin ve beden uygulamaları olan yoga ve masajı kullandıkları belirtilmiştir. Ayrıca doğal ürünleri tüketmeyi tercih ettikleri, vitamin takviyeleri aldıkları ve geleneksel Çin tıbbını kullandıkları belirtilmiştir (14).

KORE

Kang E. ve ark. (15) Koreli meme kanseri hastalarının yaşam kalitesinin değerlendirilmesi ve tamamlayıcı ve alternatif tedavi kullanımı adlı çalışmasında, meme kanseri tedavisi alan hastalarda bağışıklık sistemini güçlendirmek, sağlığı geliştirmek ve hastalığın nüksünü engellemek için en çok beden zihin uygulamalarından egzersizi, biyolojik temelli uygulamalardan vitamin ve mineral desteklerini tercih ettikleri belirtilmiştir (15). Hwang HJ. ve ark. (16) meme kanseri tanısı alan Koreli kadınlar tarafından kullanılan tamamlayıcı ve alternatif tedavi: semptomların şiddeti ile

ilişkili mi? adlı çalışmasında Güney Kore'de ciddi yan etkileri yaşayan hastalar arasında TAT kullanımının daha fazla olduğu, biyolojik temelli uygulamalardan mantarları, ginsengi, soğan suyunu, karahindiba otunu, beden zihin uygulamalarından egzersiz ve yogayı, manüplatif ve beden temelli uygulamalardan masajı, alternatif ve medikal sistemlerden geleneksel kore bitki tıbbını tercih ettikleri belirtilmiştir (16). Kang DH ve ark. (17) erken evre meme kanseri tedavisi alan Güney Koreli kadınlar arasında yapılan çalışmada hastaların % 83'ü dua etmeyi tercih ettiklerini ve memnun hissettiklerini belirtmiş, masaj, multivitamin (vitamin A,C,E) müzik, meditasyon, yeşil çay da kullandıkları diğer tamamlayıcı ve alternatif tedavi yöntemi olarak belirtilmiştir (17). Jeong YJ ve ark. (18) meme kanseri hastalarında taksanın neden olduğu periferik nöropati için akupunktur konulu çalışmada dört hafta boyunca haftada üç defa akupunktur tedavisi uygulanması ile semptomlarda iyileşme olduğu bildirilmiştir (18).

MALEZYA

Saibul N. ve ark. (19) meme kanseri tanısı konmuş ve yaşamını sürdüren hastalar arasında tamamlayıcı ve alternatif tıp kullanımı adlı çalışmasında hastaların en çok biyolojik temelli uygulamalardan

vitamin ve bitkisel ürünleri, beden zihin uygulamalarından dua ve meditasyonu günlük yaşam aktivitelerinde etkinliğini arttırmak ve immun fonksiyonu güçlendirmek için kullandıkları bildirilmiştir (19). Chui PL. ve ark. (20) Malezyada meme kanseri için kemoterapi alan kadınlarda semptom şiddeti ve tamamlayıcı ve alternatif tedavi kullanımı konulu çalışmada tamamlayıcı ve alternatif tedavi kullananlar ve kullanmayanlar arasındaki semptom şiddetinde anlamlı değişiklik olmadığı, beden zihin uygulamalarından dua etmenin, manipülatif ve beden temelli uygulamalardan masajın faydalı olduğunu düşündüklerini belirtmişlerdir (20).

İSKOÇYA

McLay J.S. ve ark. (21) meme kanseri olan İskoç kadınlar arasında tamamlayıcı ve alternatif tedavi kullanımı: ilaç etkileşimleri için potansiyel ne, niçin? çalışmasında biyolojik temelli multivitaminleri immun sistemi güçlendirmek, kalsiyum preparatlarını kemik sağlığı, morina karaciğer yağını ve glukozaminleri eklemeleri güçlendirmek, kızılçık ve narı antioksidan olarak kullandıkları bildirilmiştir (21).

SUUDİ ARABİSTAN

Alsharif FH. ve ark. (22)'nin Suudi Arabistan'da meme kanseri olan kadınlar arasında tamamlayıcı ve alternatif tedavi

kullanımı adlı çalışmasında, Suudi Arabistan'da meme kanseri olan hastalar arasında en çok beden zihin uygulamalarından kuran okuyarak ve dua ederek fiziksel streslerini azalttıkları, pozitif düşünce ve relaksasyon tekniklerini ve müzik dinlemeyi tercih ettikleri, biyolojik temelli uygulamalardan zenzem suyu, bal, zeytinyağı, antioksidan, rezene çiçek tohumu ve zencefil gibi diyet ve beslenme desteklerini de alternatif ve tamamlayıcı tedavi yöntemi olarak kullandıkları bildirilmiştir (22).

AMERİKA

Bright-Gbebry M. ve ark.(23) meme kanseri olan Afrika kökenli 998 kadının % 68.2'sinin biyolojik temelli uygulamalardan bitki veya multivitamin veya ikisini birlikte kullandıklarını, en çok sarımsak, ginkgo, ekinezya, zencefil ve papatya kullanmayı tercih ettikleri bildirilmiştir (23). Rush CL. ve ark. (24) meme kanseri ile mücadele edenlerin semptom ve fonksiyonları ve tamamlayıcı ve alternatif tedavi kullanımı konulu çalışmasında hastaların fiziksel fonksiyon, yorgunluk, anksiyete, depresyon, sosyal rollerden memnuniyet durumlarını iyileştirmek için tamamlayıcı ve alternatif tedavi yöntemlerinden beden zihin girişimlerinden yoga, manipülatif ve beden temelli uygulamalardan masaj ve biyolojik temelli uygulamalardan bitkisel ürünleri

tercih ettikleri ve uygulanan yöntemler ile anksiyete, depresyon ve yorgunluk düzeylerinde düşüş olduğu belirtilmiştir (24).

İSVİÇRE

Templeton AJ. ve ark. (25) meme kanseri olan hastaların tamamlayıcı tedavi kullanımı ve fiziksel aktivite ve yeme alışkanlıkları adlı çalışmada hastalar meme kanseri tanısı aldıktan sonra günlük 30 dk tempolu yürüyüş yaptığını, meyve ve sebze, yağdan fakir diyet ve organik ürünleri tercih ettiklerini, % 46 'sının TAT kullandığını ve en çok vitaminler, çay, hemoopati, ve ökseotunu tercih ettikleri belirtilmiştir (25).

MACARİSTAN

Sarvary A. ve arkadaşının (26) Macaristan'daki meme kanseri hastaları arasında tamamlayıcı ve alternatif tıp kullanımı konulu çalışmasında hastaların % 52.6'sının tanı konmadan önce tamamlayıcı tedavi kullandığı, tedavi sırasında ise bu oranın %84.4'e yükseldiği bildirilmiştir. En çok biyolojik temelli uygulamalardan vitamin ve mineralleri, otlardan pancar ve pancar ürünleri ile sarımsağı, zihin-beden uygulamalarından ise meditasyon ve yogayı tercih ettikleri belirtilmiştir (26).

Türkiyede Meme Kanseri Hastalarının Tamamlayıcı ve Alternatif Tedavi Uygulamaları

Ülkemizde meme kanserli hastaların TAT kullanma durumlarının yaşadıkları bölge ve sosyo-demografik özelliklere göre farklılık gösterdiği saptanmıştır. Yavuz M. ve ark. (27) gerçekleştirdiği çalışmada, TAT kullanan bireylerin; evli, yüksek eğitim düzeyine sahip, sağlık güvencesi bulunan, şehirde yaşayan, emekli veya ev hanımı olan geç yetişkin dönemindeki meme kanserli hastalar olduğu görülmüştür. Hastaların genellikle sarımsak, keten tohumu, ısırgan otu, vitaminler, vejetaryen beslenme gibi bitkisel yöntemleri tercih ettikleri, beden zihin uygulamalarından psikoterapi ve hayal kurmayı, manüpülatif ve beden temelli uygulamalardan masajı tercih ettikleri belirtilmiştir (27). Can G ve ark. (28) kemoterapi alan meme kanseri hastalarının tamamlayıcı tedavilerden alternatif ve medikal sistem ile manüpülatif tedavileri kullanmadıkları, zihin beden uygulamalarından en çok dua, enerji terapisinden egzersizi ve biyolojik yaklaşımdan ıhlamur, yeşil çay ve havucu kullandıkları belirlenmiştir (28). Kurt H. ve ark. (29) meme kanserli hastalarda tamamlayıcı/ alternatif tedavi kullanımı adlı çalışmalarında hastaların % 48.8'inin kanser tanısı aldıktan sonra en az bir tane tamamlayıcı tedavi yöntemi kullandığı ve biyolojik temelli uygulamalardan en çok bitkileri (ısırgan otu, çörekotu, zerdeçal,

harnup pekmezi, kömeç) tercih ettiği belirtilmiştir (29). Aslan M. (30)'nin meme kanserli kadınlarda kemoterapi tedavisini takiben ilk beş gün içinde zencefil kullanımının kemoterapinin yan etkisi olarak gelişen öğürme, bulantı ve kusma üzerine etkisinin değerlendirildiği çalışmasında zencefil kullanmanın akut veya gecikmiş bulantı şiddetini azaltmada etkili olduğu belirtilmiştir (30). Gül A. ve ark. (31) meme kanseri olan hastalarda yaşam kalitesi ve tamamlayıcı ve alternatif tedavi kullanımı konulu çalışmasında hastaların en çok beden zihin uygulamalarından duayı ve egzersizi, biyolojik temelli uygulamalardan bitkileri (yeşil çay, ısırgan otu, sarımsak) ve vitamin takviyelerini tercih ettikleri belirtilmiştir (31). Özdelikara A. (32) çalışmasında ise meme kanseri olan hastalarda refleksoloji uygulamasının kemoterapinin neden olduğu bulantı, kusma ve yorgunluğu azalttığı belirtilmiştir (32). Yeşil H. ve ark. (33) meme kanseri tanısı ile takip edilmekte olan hastalarda tamamlayıcı ve alternatif tedavi kullanımı adlı çalışmalarında hastaların % 85'inin tamamlayıcı tedavileri kullandıkları ve en çok beden zihin müdahalelerinden dua etmeyi, daha sonra bitkileri (çörekotu yağı, ısırgan otu) tercih ettikleri belirtilmiştir (33).

SONUÇ

Meme kanseri olan hastalarda tamamlayıcı tedavi kullanımının bireyin yaşadığı coğrafi bölgeye, etnik kökene bağlı olarak değişiklik gösterdiği görülmüştür. Hemşireler hasta ile etkili bir iletişim ve işbirliği yoluyla hastaların kullandığı TAT yöntemlerini sorgulamalı, kullanılan yöntem ve ürünlerin hastanın yaşamına olumlu ve olumsuz etkilerini değerlendirmelidir. Aynı zamanda hastanın tanı konmuş ve olası sağlık sorunlarını değerlendirerek tercih ettiği TAT uygulamalarının bu sorunlara etkisi, ilaç-ilaç ve ilaç-bitki etkileşimleri konusunda bilgilerini geliştirip, güncel literatür bilgilerini izleyerek hastalara danışmanlık ve rehberlik yapmalıdır.

KAYNAKLAR

1. <https://www.uicc.org>. **new-global-cancer-data-globocan. 2018.**
2. **Cordosa F, Kyriakides S. (2019).** Early Breast Cancer: ESMO Clinical Practice Guideline For Diagnosis, Treatment And Follow-Up. *Annals Of Oncology* 30: 1194–1220.
3. **Breast Cancer Statistics 2019** in CA: A Cancer Journal for Clinicians.
4. **Ozmen V. (2008).** Breast Cancer in the world and Turkey. *The Journal of Breast Health* 4:1-4.

5. **Aydiner A, Topuz E. (2006).** Meme Kanseri Tanı , Tedavi ,Takip. İstanbul Konsensusu. Nobel Tıp Kitapevi.
6. **Kurt S, Unsar S. (2011).** Assessment of symptom control in patients with cancer in Northwestern Turkey. *European Journal of Oncology Nursing* 15 (2), 137-144.
7. **Liao G, Apaya M, Shyur L. (2013).** Herbal Medicine and Acupuncture for Breast Cancer Palliative Care and Adjuvant Therapy. Hindawi Publishing, 437, 17-23.
8. **Algier LA, Hanoglu Z, Ozden G, Kara F. (2005).** The use of complementary and alternative (non-conventional) medicine in cancer patients in Turkey. *Eur J Oncol Nurs* 9:138-46.
9. **Ozlem ER, Mistik S, Ozkan M, Ozturk A, Altinbas M. (2008).** Factors related to complementary/ alternative medicine use among cancer patients in central Anatolia. *Tumori*, 94, 833-7.
10. **National Center for Complementary and Integrative Health** [Internet]. Maryland: National Institutes of Health: 2017 [updated 2019 oct 14]. Available from: <https://nccih.nih.gov/health/integrative-health>
11. **Yildirim YK, Fadiloğlu C, Uyar M. (2006).** Complementary therapies in

- palliative cancer care. [Article in Turkish] *Agri* 18(1):26–32.
12. **Libing Zhu, Lingru Li, Yingshuai Li, Ji Wang, Qi Wang. (2016).** Chinese Herbal Medicine as an Adjunctive Therapy for Breast Cancer: A Systematic Review and Meta-Analysis. Evidence-based complementary and alternative medicine.
 13. **Tian H, Qin W Wenjing Wu, Pi Guo, Yong Lu, Pengxi Liu, Qiang Liu, Fengxi S. (2015).** Effects of Traditional Chinese Medicine on Chemotherapy Induced Myelosuppression and Febrile Neutropenia in Breast Cancer Patients. Evidence-Based Complementary and Alternative Medicine.
 14. **Wu H-J, Tai C-J, Tai C-J, Chien L-Y. (2019).** Symptom severity, symptom interference and use of complementary and alternative medicine among survivors of colorectal and breast cancer after curative treatment in Taiwan. *European Journal of Cancer Care*.
 15. **Kang E, Yang E.J, Kim SM, Chung IY, Han SA, Ku DH, Nam SJ, Yang JH, Kim SW. (2012).** Complementary and alternative medicine use and assessment of quality of life in Korean breast cancer patients: a descriptive study. *Support Care Cancer* 20:461–473
 16. **Hwang HJ, Kim WY, Ahmed M, Choi S, Kim J, Han DW. (2015).** The Use of Complementary and Alternative Medicine by Korean Breast Cancer Women: Is It Associated with Severity of Symptoms? Evidence-Based Complementary and Alternative Medicine.
 17. **Kang DH, McArdle T, Suh Y. (2014).** Changes in Complementary and Alternative Medicine Use Across Cancer Treatment and Relationship to Stress, Mood, and Quality of Life. *The Journal Of Alternative And Complementary Medicine*. pp. 1–7
 18. **Jeong YJ, Kwak MA, Seo JC, Park SH, Bong JG, Shin IH, Park SH. (2018).** Acupuncture for the Treatment of Taxane-Induced Peripheral Neuropathy in Breast Cancer Patients: A Pilot Trial. Evidence-Based Complementary and Alternative Medicine Volume
 19. **Saibul N, Shariff MZ, Rahmat A, Sulaiman S, Yaw YH. (2012).** Use of Complementary and Alternative Medicine among Breast Cancer Survivors. *Asian Pacific J Cancer Prev* 13: 4081-4086
 20. **Chui PL, Abdullah KL, Wong LP, Taip NA. (2017).** Complementary and

- Alternative Medicine Use and Symptom Burden in Women Undergoing Chemotherapy for Breast Cancer in Malaysia. *Cancer Nursing*.
21. **McLay J.S, Stewart D, George J, Rore C, Heys SD. (2012).** Complementary and alternative medicines use by Scottish women with breast cancer. What, why and the potential for drug interactions? *Eur J Clin Pharmacol* 68:811–819
22. **Alsharif FH, Mazanec SR. (2019).** The use of complementary and alternative medicine among women with breast cancer in Saudi Arabia. *Applied Nursing Research* 48:75–80
23. **Bright-Ghebry M, Makambi H, Rohan JP, Llanos AA, Rosenberg L, Palmer JR, Adams-Campbell LL. (2011).** Use of multivitamins, folic acid and herbal supplements among breast cancer survivors: the black women’s health study. *BMC Complementary and Alternative Medicine*, 11:30
24. **Rush CL, Lobo T, Serrano A, Blasini M, Campos C, Graves K.D. (2016).** Complementary and Alternative Medicine Use and Latina Breast Cancer Survivors’ Symptoms and Functioning. *Healthcare*, 4, 80
25. **Templeton AJ, Thürlimann B, Baumann M, Mark M, Stoll S, Schwizer M, Dietrich D, Ruhstaller T. (2013).** Cross-sectional study of self-reported physical activity, eating habits and use of complementary medicine in breast cancer survivors. *BMC Cancer*, 13:153
26. **Sarvarya A, Sarvarya A. (2019).** Use of complementary and alternative medicine among breast cancer patients in Hungary: A descriptive study. *Complementary Therapies in Clinical Practice* 35:195–200
27. **Yavuz M, Özcan İlçe A, Kaymakçı Ş, Bildik G, Dıramalı A. (2007).** Meme Kanserli Hastaların Tamamlayıcı ve Alternatif Tedavi Yöntemlerini Kullanma Durumlarının İncelenmesi. *Türkiye Klinikleri* 680 *J Med Sci*, 27
28. **Can G, Demir M, Aydın A. (2012).** Complementary and Alternative Therapies Used by Turkish Breast Cancer Patients Undergoing Chemotherapy. *Breast Care*. 7:471–475
29. **Kurt H. Keşkek Ş, Çil T, Canataroğlu A. (2013).** Meme kanserli hastalarda tamamlayıcı/ alternatif tedavi kullanımı. *Türk Onkoloji Dergisi*. 28(1):10-15
30. **Aslan M. (2014).** Meme Kanserli Kadın Hastalarda Kemoterapiye Bağlı Gelişen Bulantı, Kusma ve Öğürme Üzerine Zencefil Kullanımının Etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü*. Ankara.

31. **Gül A, Üstündağ H, Andsoy I. (2014).**
Quality of Life in Women With Breast
Cancer and the Use of Complementary
and Alternative Medicine. *Holist Nurs
Pract* 28(4):258-264
32. **Özdelikara A. (2013).** Meme Kanserli
Hastalarda Refleksolojinin
Kemoterapiye Bağlı Bulantı, Kusma ve
Yorgunluk Üzerine Etkisi. Atatürk
Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi.
Erzurum.
33. **Yeşil H, Kıran B, ALKAN H, ATEŞ B,
KAYALI B, BÜYÜKÇAM S, GÜLER S,
ÜNLÜ İ, SERT ZN, UYSAL M. (2018).**
Afyon Kocatepe Üniversitesi'nde Meme
Kanseri Tanısı İle Takip Edilmekte
Olan Hastalarda Tamamlayıcı Ve
Alternatif Tedavi Kullanımı. *Kocatepe
Medical Journal* 19:42-47.Nisan.